

HADTÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR

DOKUMENTUMOK A MAGYAR NÉPHADSEREG SZÜLETÉSÉRŐL

Budapest és az ország nyugati részén még folytak a harcok, amikor a felszabadított országrészen megkezdődött a nemzeti újjászülés. Az akkor megindult forradalmi folyamatban született az új magyar hadsereg.

Az itt közölt dokumentumok, amelyeknek egy része nem ismeretlen a kor történetével foglalkozó kutatók előtt, természetesen nem adnak választ a hadseregszervezés minden problémájára. De nem is ez a célunk: csupán a hadsereg felállításának fő kérdéseiben kívánunk tájékoztatást adni.

A közölt iratok tanúsítják:

1. Az új magyar fegyveres erő felállítását a Magyar Kommunista Párt kezdeményezte; a hadsereg jellegére és feladatára vonatkozó követelményt a két munkáspárt együttes nyilatkozatában állította fel. Az új hadsereg célja: bekapcsolódni az ország felszabadításáért, a fasizmus végleges megsemmisítéséért folyó háborúba és a demokratikus rend biztosítása.

2. A hadsereg szervezését — a fegyverszüneti egyezmény előírásai alapján — 1945 január végén kezdték el. Mivel az egyes intézkedések, a toborzás és önkéntes jelentkezés, az igazoló eljárás, a nevelőtiszti intézmény rendszeresítése stb.— még maga a szervező munka is — a dolgozó tömegek, a demokratikus pártok ellenőrzése alatt ment végbe, lehetővé tette, hogy az új hadsereget — a két munkáspárt említett programjának megfelelően — népi demokratikus hadsereggé állítsák fel.

A záródokumentumból, amely választ ad arra, hogyan változott a hadsereg szervezete, létszáma az 1945-ös évben, következtetni lehet fegyveres testületünk erejére is.

Néhány iratot — azok nagy terjedelme miatt — csak kivonatossan ismertetünk, de a forrás feltüntetése lehetőséget nyújt a bővebb ismereteket igénylőknek a teljes anyag áttanulmányozására. A rövidítéseket nem oldottuk fel, mert azok közismertek, s így az olvasót nem akadályozzák a publikált anyag megértésében. Az iratokban jelzett mellékleteket nem közöljük.

Közreadta: *Gellért Tibor és Kis András*

1.

RÉSZLET MAGYARORSZÁG DEMOKRATIKUS ÚJJAÉPÍTÉSÉNEK ÉS FELEMELKEDÉSÉNEK PROGRAMJÁBÓL

A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT JAVASLATA

1944. november 30.

1. A magyar nép létérdeke, Magyarország újjáépítésének elengedhetetlen feltétele a nemzet cselekvő részvétele az ország felszabadításában a német iga alól. Azonnal szakítanunk kell Németországgal és ellene fordulni! Minden késlekedés halálos. A magyar népnek minden erejét meg kell feszítenie, az ország minden erőforrását mozgósítani kell, hogy hozzájáruljon a szabadságszerető népek győzelméhez, a barbár német fasizmus megsemmisítéséhez.

A legmesszebbmenő támogatást kell nyújtani a Vörös Hadseregnek, mely kiűzi a magyar földről a német elnyomókat...

Néplap, 1944. november 30. A teljes szöveg közölve: Magyar—szovjet kapcsolatok 1945—1948. Dokumentumok. A Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma és a Szovjetunió Külügyminisztériuma kiadványa 1969. 14—18. o. (Továbbiakban: Magyar—szovjet kapcsolatok...) Debrecen, Alföldi Nyomda.

2.

RÉSZLETEK AZ IDEIGLENES NEMZETGYŰLÉSNEK A MAGYAR NÉPHEZ INTÉZETT SZÓZATÁBÓL

1944. december 21.

1944. december 21-én Debrecenben, a magyar függetlenségi eszme ősi várában összegyűltek a magyar nép hivatott képviselői, hogy megalkossák az Ideiglenes Nemzetgyűlést.

Ezer sebből vérző, végveszélybe került hazánk megmentésére rendkívüli erőfeszítésre van szükség!

Az nem lehet, hogy nemzetünk elsüllyedjen a sírban, melynek szélére taszított bennünket a Németországgal kötött átkos szövetség! Nem akarjuk, hogy német hódítók oldalán, a nemzet érdekében ellenére három és fél évig folytatott bűnös háború miatt elpusztuljon nemzedékek munkája, és összedűljön a magyar állam ezeréves épülete! Nem lehet, hogy a német zsoldban álló Szálasi-bűnszövetkezet hazaárulása miatt egyedül Magyarország pusztuljon tovább Németország csatlósaként, egyedül Magyarország ne vessen véget a szabad népek ellen vívott esztelen és öngyilkos háborúnak, egyedül a magyarság ne vegye ki részét a hazáját leigázó német rablók megsemmisítésében!

Szakítani kell a hitlerista Németországgal!

Fegyverszünetet kell kötni a győztes szövetséges hatalmakkal, a Szovjetunióval, Angliával, Észak-Amerikai Egyesült Államokkal!

Nem szabad ölbe tett kézzel nézni, hogy a magyar hazát egyedül az orosz hadsereg szabadítsa fel a német járom alól! A szabadságot, a függetlenséget csak akkor érdemeljük meg igazán, ha magunk is cselekvően, minden erőnkkel kivesszük részünket a saját felszabadításunkból: Álljon talpra a nemzet szent szabadságharcra a német elnyomók ellen!...

Független Magyarországot akarunk! Ezért szabadságharcot hirdetünk a függetlenségünket letipró, a hazánkat dúló németek ellen! Bocskai, Bethlen, Rákóczi Ferenc, Kossuth Lajos zászlaja alá hívjuk újra a magyar népet: ragadjon fegyvert, lépjen a kurucok, a 48-as honvédek nyomába! Szabadságharcunkkal csatlakozzunk a demokratikus népek küzdelméhez a német zsarnokság ellen. Le-

mossuk magunkról a német zsoldosság gyalázatát. Így újra emelt fővel állhatunk a világ előtt!...

Honvédek! Nincs más parancs számotokra, mint a nemzet parancsa! Az Ideiglenes Nemzetgyűlés a nemzet nevében parancsolja: fordítsátok fegyvereiteket a német elnyomók ellen, támogassátok a felszabadító Vörös Hadsereget, csatlakozzatok a magyar szabadságharchoz, a szerveződő új magyar nemzeti haderőhöz!...

Néplap, 1944. december 24. Közlve: Magyar—szovjet kapcsolatok... 19—21. o.

3.

RÉSZLET NÉMETORSZÁGNAK KÜLDÖTT HADÜZENETBŐL ÉS MAGYARORSZÁG IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNYÁNAK A MAGYAR NÉPHEZ INTÉZETT FELHÍVÁSABÓL

1944. december 28.

A németek megfosztották Magyarországot függetlenségétől, sárba taposták a magyar nemzeti szuverenitást, börtönbe vetették és kivégezték a magyar hazafiak ezreit, elrabolták a nemzeti vagyont, kifosztották és feldúlták az országot. A magyar fiatalságot elhurcolják Németországba, a magyar asszonyokat sáncmunkára parancsolják, magyar honvédelakulatokat beolvasztanak a német hadseregbe és német ügyért kényszerítik vérezni.

Mindezeket figyelembe véve, az Ideiglenes Nemzeti Kormány, a felhatalmazás alapján, melyet programja megvalósítására az Ideiglenes Nemzetgyűléstől kapott, érvényre juttatja a magyar nép akaratát, semmisnek nyilvánítja a Németországgal kötött szerződéseket, megszakít vele mindennemű kapcsolatot, és ezennel hadat üzen Németországnak. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány kijelenti, hogy a háborút a Szovjetunió és szövetségesei oldalán, az ország összes erőforrásainak mozgósításával mindaddig folytatni fogja, míg a szövetséges hatalmak ki nem vívják a teljes győzelmet Németország felett, mert csakis ez a győzelem biztosíthatja Magyarország függetlenségét. Egyben az Ideiglenes Nemzeti Kormány tudomására hozza a magyar népnek, hogy a fegyverszünet megkötése céljából a Szovjetunió, valamint a vele szövetséges hatalmak kormányaihoz fordult...

az Ideiglenes Nemzeti Kormány.

Néplap, 1944. december 30. Közlve: Magyar—szovjet kapcsolatok... 25. o.

4.

RÉSZLETEK A FEGYVERSZÜNETI EGYEZMÉNYBŐL, AMELYET EGYRÉSZRŐL A SZÖVETSÉGES SZÓCIALISTA SZOVJET KÖZTÁRSASÁGOK, AZ EGYESÜLT BRIT KIRÁLYSÁG ÉS ÉSZAK-ÍRORSZÁG, AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK, MÁSRÉSZRŐL MAGYARORSZÁG KÖTÖTTEK MEG

1945. január 20.

c) Magyarország kormánya kötelezi magát olyan mérvű szárazföldi, tengeri és légi erők fenntartására és rendelkezésre bocsátására, amilyent a Szövetséges (Szovjet) Hadsereg Főparancsnokság a fővezetése alatt álló szolgálatra megállapíthat. Ezzel kapcsolatban Magyarország legalább nyolc nehéz fegyverzettel ellátott gyaloghadosztályt állít ki. Ezek az erők csak az érdekelt Szövetséges Kormány előzetes beleegyezésével használhatók fel a Szövetségesek területén.

d) A Németország elleni hadműveletek beszüntetésével a magyar fegyveres erők leszerelendők és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság felügyelete alatt békeállományba helyezendők.

17. A magyar polgári közigazgatás visszaállítatik Magyarországnak mindazon területén, amely az arcvonaltól nem kevesebb, mint 50—100 kilométerre (a terepviszonyoktól függően) fekszik, emellett a magyar közigazgatási szervek kötelezik magukat, hogy a béke és a közbiztonság helyreállítása érdekében végrehajtják a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság vagy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság utasításait és rendeleteit, amelyeket ezek a jelen fegyverszüneti feltételek végrehajtásának céljából adnak ki.

18. A fegyverszünet egész időtartamára Szövetséges Ellenőrző Bizottságot létesítenek Magyarországon, amely a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság képviselőjének elnöksége alatt és az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok képviselőinek részvételével szabályozni és ellenőrizni fogja a fegyverszüneti feltételek végrehajtását.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság a fegyverszünet hatályba lépésétől a Németország ellen folytatott hadműveletek befejezéséig terjedő időben a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság fővezetése alatt fog állani.

F) Függelék a 18. ponthoz

A fegyverszüneti egyezmény 18. pontjának megfelelően létesítendő Szövetséges Ellenőrző Bizottság feladata a fegyverszüneti feltételek pontos teljesítésének ellenőrzése.

A Magyar Kormány és annak szervei kötelesek a Szövetséges Ellenőrző Bizottság minden, a fegyverszüneti egyezményből következő utasítást teljesíteni.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság külön szerveket vagy osztályokat létesít és feladatuknak megfelelő különböző funkciók teljesítésével bízta meg azokat. Ezenkívül a Szövetséges Ellenőrző Bizottság tisztjeit Magyarország különböző részeire is kirendelheti.

Magyar Közlöny, 1945. március 17. *Közölve:* Magyar—szovjet kapcsolatok... 36., 38—39., 41—42. o.

5.

MAGYARORSZÁG IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNYA
MINISZTERELNÖKÉNEK ÉS HONVÉDELMI MINISZTERÉNEK FELHÍVÁSA
A MAGYAR NÉPHEZ

1945. január 20.

TOBORZÁSI FELHÍVÁS!

Hazánkon végighömpölygött a háború, a németek és Szálasi hazaárulói hadszíntérré alakították. Kirabolták, tönkretették, munkahelyeinket felrobbantották, a magyar otthonokat szétdúlták.

A romok alatt azonban megmozdult az élet és most ezeréves magyar hazánk parancsolja: Fogjon fegyvert minden magyar, a haza és a magyar nép felszabadítása érdekében.

Magyar hazafiságtól és nemzeti érzéstől áthatott, demokratikus szellemű új magyar hadsereg van szükség, mely magyar vezetés mellett teszi le a következő ezeréves történelmünk alapkövét.

Még vannak magyarok, akik felszabadításra várnak. Részt akarunk venni a szovjet hadsereggel együtt a világbékét háborgató fasiszta Németország leverésében. Ezzel mutatjuk meg a legjobban, hogy Magyarország csak a német kényszer alatt avatkozott a háborúba, német érdekekért. A nagy szövetséges hatalmak, a Szovjetunió, Anglia és az Egyesült Államok aszerint értékelnek bennünket, hogy mennyi katonával veszünk részt a népek felszabadító harcában.

Most kezdődik a magyar demokratikus eszmék honfoglalása, tehát a tulajdonképpen magyar háború, illetve szabadságharc.

Az új magyar hadsereg harcai adják meg az alapját a magyar nemzeti kormány politikájának és majd békekötéskor a magyar nép megfelelő helyének a szabad népek sorában.

Felszólítok tehát minden magyart, jelentkezék önként a nemzet új szabadságharcára.

Férfiaknál: az önként jelentkezés korhatára 18 évtől 42 évig.

Nőknél: a korhatár 20 évtől 40 éves korig. A nők honvédelmi munkát látnak el. A jelentkezők a községi előjáróságoknál és a városok polgármestereinél 1945. évi február hó 8-ig jelentkezzenek.

Az önként jelentkezők, akik a harcban kitüntették magukat, a földbirtok-reformnál elsősorban fognak földben vagy más állami kedvezményben részesülni.

Felszólítom a Magyarország újjáépítésében működő nemzeti bizottságokat, párt-szervezeteket, egyesületeket, szakszervezeteket, iskolákat, felvilágosító munkájukkal hassanak oda, hogy minél több demokratikus érzülettől áthatott és harcos szellemű magyar ember álljon az új magyar hadsereg soraiba.

A községi előjáróságok és a polgármesterek az önként jelentkezőkről névjegyzéket fektessenek fel a következő rovatokkal:

Férfiaknál: 1. név, 2. kor, 3. iskolai végzettség, 4. levente-kiképzésben részesült-e, 5. volt-e katoná, mikor, mely fegyvernemnél és milyen rendfokozatot ért el, 6. szakképzettség (katonai), 7. van-e családja, gyermekek száma, 8. polgári foglalkozása, 9. apja és anyja neve.

Nőknél: 1. név (lánykori), 2. kor, 3. iskolai végzettség, 4. levente-kiképzésben részesült-e, 5. foglalkozása, 6. hajadon-e vagy asszony, 7. ha asszony, a gyermekek száma, 8. férje neve, 9. férje foglalkozása, 10. apja és anyja neve.

A megyei városok és községek előjáróságai ezeket a névjegyzékeket 1945. év február hó 13-ig terjesszék fel az alispánoknak. Az alispánok és th. városok polgármesterei e névjegyzékeket összegyűjtve 1945. évi február hó 18-ig a honvédelmi minisztériumnak továbbítsák.

Bízom abban, és hiszem, hogy az egész nemzet meg fogja érteni a hazának ezt a hívó szavát. Eddig nem volt háborús célunk, most van. Jelenleg háborús cél: a magyar nép jobb jövőjének megalapozása és az új független, demokratikus, boldog Magyarország megteremtése.

Dálnoki Miklós Béla
miniszterelnök s. k.

vitéz Vörös János
vezérezredes, honvédelmi miniszter s. k.

Dél-Magyarország, 1945. január 30. Magyar—szovjet kapcsolatok... 42—43. o.

6.

A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT ÉS A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT JAVASLATA AZ ÚJ MAGYAR HONVÉDSÉG MEGSZERVEZÉSÉHEZ

1945. január 30.

Az egységes magyar nemzet védereje a Honvédség.

A Honvédség néphadsereg, melyet a nemzet akarata hív életre, hogy létéért, becsületéért, szabadságáért és függetlenségéért újra kezdje harcát, s biztosítsa a nemzet helyét Európa szabadságszerető népei között, s vívja ki az összes szabadságszerető népek megbecsülését.

A Honvédség hivatása tehát a Németország elleni szabadságharc folytatása a végső győzelemig, az ország határainak megvédése a külső támadással szembe és a belső demokratikus rend biztosítása. (A szolgálati szabályzat 1. §. 2. pontja ily módon változtatandó meg.)

A magyar nemzet öntudatos örömmel él a szövetséges demokratikus hatalmak által adott alkalommal, hogy a Szovjetunió csapatai mellett vállalva küzdhet a fasizmus ellen.

Az új Honvédség megteremtésénél két alapszempontot kell figyelembe vennünk.

1. Hitleri-Németország ellen fel kell állítani és felvonultatni egy 8 hadosztálynyi hadsereget.

2. A háború utáni átszervezés feladata.

Ma nem időszerű a háború utáni kérdések tárgyalása, tehát a tervezet csak a sürgősen felállítandó hadsereggel foglalkozik.

Hadrend

A fegyverszüneti szerződés szerint 8 hadosztály, 2 hadtest parancsnokság és egy hadsereg parancsnokság felállítását tervezzük két ütemben.

Első ütem egy hadosztály azonnali felállítása és felvonultatása (Kossuth hadosztály).

Második ütem további 7 hadosztály, valamint a magasabb parancsnokságok felállítása.

Személyi állománykiegészítés

A felállítandó Honvédség emberanyagát sorrendben az ország területén, illetve annak közelében táborozó hadifoglyokból, valamint az ország területén toborzás és sorozás útján egészítendő ki.

Az ország területén becslés szerint	— — — — — — — — — —	70 000
Távolabb, keleten becslés szerint	— — — — — — — — — —	50 000
Hadifogollyal számolunk, ezeknek azonban részben alkalmatlanság, részben idegen állampolgárság miatt előreláthatólag csak 50%-ával rendelkezhetünk, tehát	— — — — — — — — — —	60 000
Előreláthatólag még a további területek felszabadításával visszakerül		10 000
	Összesen:	70 000

Szükséglet

A 8 hadosztály felállításához á 10 000 fő	— — — — — — — — — —	80 000
A két hadtest parancsnokság, valamint a hadsereg parancsnokság és közvetleneik számára	— — — — — — — — — —	20 000
Hátországai szervek felállítására	— — — — — — — — — —	10 000
Utánpótlásra a pótkereteknél	— — — — — — — — — —	30 000
	Összesen:	140 000 fő

A hadifoglyokból rendelkezésünkre álló 70 000 főnyi létszám feltöltésére még ugyanennyit kell toborzás és sorozás útján az ország lakosságából igénybe venni, mikor is a nők nagyobb mérvű katonai igénybevételét tervezzük. 42 éven felüli férfiakat és 40 éven felüli nőket is kell fogadni, ha fizikailag és szellemileg alkalmasak katonai szolgálatra.

Az emberanyag kérdését összevetve megállapíthatjuk, hogy e tekintetben hiány nem lesz.

Felszerelés, hadianyag

Jelenleg a rendelkezésre álló készleteket nem ismerjük, ezek felderítésére, összegyűjtésére és tárolására, kijavítására sürgősen intézkedni kell. Miután a készletek is a hadijog alapján a szovjet haderő zsákmányanyagát képezik, a felszerelés és a hadianyag pótlása érdekében a Szovjetunióval kell megállapodásra jutni, illetve kereskedelmi szerződést kötni...

Nevelés

A Honvédséget eddig fasiszta és németbarát szellemben nevelték. Természetesnek tartjuk, hogy a múlt még nyomokat hagyott, tehát az új, demokratikus szellem érvényesülését nem várhatjuk pillanatok alatt. Ezért szükségesnek tartjuk,

hogy a demokratikus szellemben felépülő új magyar hadsereg az új honvédség minden egyes tagjának az Ideiglenes Nemzeti Kormány a legnagyobb barátsággal, szeretettel és megbecsüléssel megmutassa a helyes utat a demokratikus felfogás felé. E munka elvégzésére a Honvédelmi Minisztérium keretében „Kulturális nevelőosztály” felállítását javasoljuk.

A honvédoktató tisztikar nemcsak a demokratikus szellem alapjait hivatott megvetni, hanem meg kell értesse minden honvéddel, beosztásra és rendfokozatra való tekintet nélkül, hogy

miért *kell* harcolni a demokratikus nagyhatalmak oldalán,
miért *kell* szembefordulnia volt szövetségeseivel,
miért *kell* a faszizmussal végleg leszámolni.

A honvédnevelő tisztikar szervezete

A kulturális nevelőosztály szervezete: Vezetője a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkára. Az egyes hadosztályokhoz, ezredekhez és zászlóaljokhoz a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkárának javaslatára a Honvédelmi Miniszter oktatótiszteket nevez ki. A hadosztály-oktatótiszt alezredesi, az ezred-oktatótiszt őrnagyi, a zászlóalj-oktatótiszt századosi rangot kap. Az oktatótisztek hatásköréhez tartozik: előadások szervezése, gondoskodás a csapat kulturális szükségleteinek ellátásáról, mozielőadások rendezése, könyvtárszervezés stb. Az oktatótisztek kötelessége állandó figyelemmel kísérni a csapat szellemét és az észleletekről közvetlenül felettese útján joga van jelenteni a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkárának.

Az oktatótiszt nem csapattiszt. Nem avatkozik be a csapattisztek ügykörébe a katonai vezetés, kiképzés stb. terén. Fegyelmi büntetések kiszabásánál azonban ki kell kérni az oktatótiszt véleményét.

A kulturális nevelőosztály, illetőleg oktatótisztek munkájáról a Honvédelmi államtitkár irányítása alatt egységes irányelveket kell kidolgozni. A kulturális nevelőosztály, illetve a nevelőtisztek nem vihetnek be a hadseregbe pártpolitikát, hanem kizárólag demokratikus hazafias szellemet és a német fasizmus elleni háború szükségességének tanítását. Az ő feladatuk lenne odahatni, hogy a magyar hadsereg valóban új, demokratikus szellemű hadsereg legyen, nem pedig a régi hadsereg feltámasztása.

A Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt kész konstruktíven együttműködni az új nemzeti haderő felépítésénél. Éppen ezért teszik javaslatukat a kulturális nevelőosztály szervezetére.

Kiképzés

A kiképzést teljesen gyakorlati alapokra kell fektetni, minden csak tetszetőséget célzó külsőségeket, díszelgésekkel kapcsolatos fogásokat el kell hagyni, s a szabályzatokból törölni. E feladat végrehajtására azonnal Szabályzatmódosító bizottság alakítandó meg a HM. kiképzési csoportja keretében, mely mindenek előtt szolgálati szabályzat és az „Alapkiképzés” szabályzatban hajtsa végre a módosításokat...

Családi segély

Minden bevonuló tartalékos minősítés nélkül családi segélyben részesül, melyet a pótkeret gazdasági hivatalok a bevonuló hozzátartozójának, illetve az általa megjelölt személynek, ha nem családos, fizet ki. A családi segély a gyermek száma szerint többszörös.

Hadipótdíj

Mindenkinek rendfokozat szerint állapítandó meg.

Szabályzatmódosítások

A szabályzatmódosítások sürgős végrehajtására a „Szabályzatmódosító bizottság” hivatott. A „Kiképzés” fejezetben már szó volt róla.

Feltétlenül eszközlendő szabályzatmódosítások.

15. old. 1. §. 1. szakasz törlendő.

2. szakasz helyett: A Honvédség hivatása a Németország elleni szabadságharc folytatása a végső győzelemig, az ország határainak megvédése a külső támadással szemben és a belső demokratikus rend biztosítása. 22. old. 29. szakasz utolsó három sora így módosul: ... is fog járulni, hogy a demokratikus rendet fenntartják és a szerzett dicsőséget gyarapítsák.

29. old. 52. szakasz ilyképp módosul: A honvédegyének demokratikus politikai pártoknak és szervezeteknek tagjai lehetnek. Népellenes, fasiszta pártoknak nem lehetnek tagjai.

A honvédség minden tagja aktív és passzív választó joggal rendelkezik, a választói jogi törvény értelmében...

A „Fenyítő szakasz” végére iktatandó, aki testi fenyítési módot vagy Szolg. szab-ban fel nem tüntetett fenyítési módot alkalmaz, hadbíróság elé állítandó.

1. Megszüntetni a megkülönböztetést a tisztből lett tisztek és a tiszti állományú tisztek között.

2. Megkönnyíteni a tisztesek előléptetését tisztté.

3. Megszüntetni a korlátozást, amely szerint a tisztté előléptetett tisztes csak századosi rendfokozatig léphet elő.

Új eskümintát szerkesztendő (az új eskümintá szövegét mellékeljük).

A hadicikkeket át kell vizsgálni, módosítani kell

a főtiszthelyettesi állomány megszüntetendő, erre vonatkozó rendelkezések tör-lendők.

Teljes egészében eltörlendő a különböző „Nősülési szabályzatok”, a katona ugyanolyan polgári jogokkal rendelkezék, mint bármilyen állampolgár.

Hatálytalanítandó a „Becsületügyi szabályzat”, külön tiszti és polgári becsület nincs. A párbaj büntetendő cselekmény a tisztnél...

Kitüntetések

A múlt világháborúban szerzett kitüntetések, valamint az ezekkel járó juttatások, ha egyébként az utóbbiakat vesszük, az Ideiglenes Magyar Kormány egyéb rendelkezései nem érintik, érvényben maradnak.

Az új világháborúban a fasiszta oldalon nyert tiszti kitüntetések, érdemrendek s az ezekkel kapcsolatos juttatások érvénytelenek, a látható jelvények viselését a Kormány tiltsa be.

Bár igaz, hogy az új világháborúban fasiszta oldalon történt részvételük kizárólag a vezetők bűne volt, de az is igaz, hogy legalább és minden tisztnek tudnia kellett, sok tudta is, hogy minden cselekedet, mely a faszizmust szolgálja, a magyar nemzet ellen történt, ily tettekért tehát, bármennyire is vitézi volt az, nem jár elismerés és kitüntetés a nemzettől.

A fasiszta államoktól nyert minden kitüntetés, jelvény viselését a kormány tiltsa be...

Igazolások

Elvileg az a 15/M. E. 1945. évi Kormányrendelet szerint történjék. Az igazoló bizottságok tagjai között mindenkor legyen egy, a területileg illetékes Nemzeti Bizottság már igazolt tagjai közül kirendelt tag.

Igazolandók mind a tisztikar, mind az altisztikar (tiszthelyettesek) összes hivatásos és nem hivatásos tagjai.

Igazolások tárgyát képezze kizárólag a politikai magatartás...¹
HL. 2668/Tan.gy.

7.

AZ IDEIGLENES NEMZETI KORMÁNY HONVÉDELMI MINISZTERÉNEK UTASÍTÁSA A HADOSZTÁLYOK FELÁLLÍTÁSÁRA

1945. február 4.

I. Általában

1. A fegyverszüneti egyezmény 1. c) pontjában vállalt kötelezettségnek megfelelően a magyar gy. ho-ok fokozatos újbóli felállításra kerülnek. Egyelőre minden kerület területén egy gy. ho. áll föl. A gy. hop-ok fokozatosan és külön kerülnek kinevezésre.

2. A gy. ho-ok a kerület számát viselik. Ho-on belül a gy. e-ek folytatólagosan számozva, az ugyanott működő kieg. pság-okkal azonos számot viselnek. A hop székhelye a ker. pság, székhelyével azonos, míg az egyes gy. e. pság-ok székhelye az ugyanolyan számozású kieg. pság székhelyén működik.

3. A gy. ho., rajzhadrendjét és békeelhelyezését az 1. számú melléklet tartalmazza.

4. A gy. ho. alakulatait felállító pótkereteket (melyek egyben állománytestek és anyagi anyaalakulatok) a 4. számú melléklet alkalmazza. A pótkeretek ideiglenes szervezetét az 5. számú melléklet tartalmazza.

5. Helyőrségen belül a gy. ho. alakulatait az orosz helyi katonai hatóságokkal folytatandó közvetlen megbeszélés alapján a volt magyar béke laktanyákban kell elhelyezni. Ezek karbahelyezésére a városi (községi) előjáróságok intézkedjenek.

Leküzdhetetlen elhelyezési nehézségek esetén a ker. pság-ok az elhelyezés ideiglenes megváltoztatásáról ide javaslatot tehetnek.

6. A ker. pk-ok a gy. hop-ok alárendeltségébe lépnek és annak irányítása szerint a gy. ho. elvonulásáig a ho. felállításának anyagi, hadfelszerelési, elhelyezési, emberanyag pótlási, valamint állományvezető és nyilvántartó feladatait önálló *hatáskörrel* intézik, hogy ezáltal a hop. ideje a megalakuló gy. ho. belsejében pontos szabályozására, a fegyelem megszilárdítására, s a ki- és átképzés irányítására szabaduljon fel.

Az alárendeltségi viszony és az ügykörök szétválasztása hasonló az alakulat pk-a és a pótkeret pk. között is.

7. A gy. ho. elvonulása után a visszamaradó pótkeret pk-ok a ker. pk. alárendeltségébe lépnek.

II. A 6. gy. ho. felállítása

8. Első ho-ként a debreceni kerület területén megalakuló 6. gy. ho. áll föl.

9. *Emberanyag biztosítása.* A Szovjet Főparancsnokság február hó 5. és 15. között a 6. ho. teljes emberanyag szükségletét kitevő 14 000 főnyi volt hadifoglyokat átadja. A hadifoglyok átadási helyét a Szovjet Főparancsnokság határozza meg. Onnan útbaindításukat a 4. számú melléklet szerinti új béke helyőrségükbe a HM. hadifogly átvevő különítményei eszközlik. A volt hadifoglyok béke helyőrségükbe, ha lehet vasúti szállítással, ennek hiányában gyalogmenetben vonulnak. Fogadásukra, elhelyezésükre és élelmezésükre ideiglenes átmeneti elgondoskodásukat Szolnok, Nyíregyháza, Berettyóújfalú, Debrecen, Kecskemét és Mezőtúr

¹ A kihagyott részekben a javaslat az anyagi és személyi szükséglettel, s az e téren fennálló hiányok megszüntetésének módjával; a hadkiegészítéssel, a tisztí utánpótlással és az előléptetésekkel foglalkozik. Az irat tartalmazza még a Szolgálati Szabályzat módosítására vonatkozó részletes javaslatot is.

polgármesterei haladéktalanul tegyék meg. Erre őket a 6. ker. pság e rendeletemre hivatkozással utasítsa.

10. Szolnokon a HM. (Vkf.) külön bizottsága a volt hadifoglyok megfelelő rendfokozatú és előképzettségu tisztjeiből ideiglenesen kijelöli az 1. számú melléklet szerinti ho. hadrend ho., e. és zlj. (osztály) pk-ait, vagy ilyenek hiányában azok leendő törzséből a pk. első munkatársait (Vkf. sgt.).

11. A hadifoglyok fegyvernemek szerinti szétosztása a hop., egyes fegyvernemekben belül a kijelölt e. (zlj., osztály, vagy alosztály stb.) pk. feladata.

12. Az új alakulatokba már beosztott volt hadifoglyokat azonnal a 2. számú melléklet szerinti béke elhelyezési körletekbe kell vasúti szállítással (ha ez nem lehetséges, gyalogmenetben) továbbítani.

Debrecen város tehermentesítésére eme alakulatokra felosztást a ho. Debrecenen kívül elhelyezendő alakulatainál kell kezdeni.

13. A 6. ho. összes béke helyőrségnek városi (községi) előljáróságát a megfelelő számú volt hadifogly fogadásának, elhelyezésének és élelmezésének előkészítésére a 6. ker. pság haladéktalanul hívja fel.

14. A kijelölt helyőrségbe beérkező alakulatok emberanyagából az alakulatok pk-ai mindenekelőtt saját pótkeretüket alakítsák meg (szervezetét lásd az 5. számú mellékletben). Az így megalakított pótkeretek pk-ainak azonnali feladata a rendelkezésre álló emberanyagok *állományba venni*. A volt hadifoglyok tehát kerületi illetőségükre és volt állománytestükre tekintet nélkül az új alakulat állományába kerülnek.

15. Továbbiakban a ho. alakulatainak összerázására, alosztályon belüli részlet-szervezetének szabályozására, az alakulatok fegyelmének megszilárdítására és az emberek átképzésére a 6. hop. az alakulatok hadfelszerelésének folyamatos kiegészítésére és egyéb anyagi ellátására, továbbá az új állománytestek ember nyilvántartási munkájának részleteire, szakképzettek ho-on belüli cseréjére, hiány, főlősleg nyilvántartására stb.-re a 6. ker. pság intézkedik.

16. A hop. és a 6. ker. pság Debrecenben a Vkf-fel és HM-mel szoros érintkezést tartson és az egymás után felmerülő, előre nem látott kérdésekben szükség esetén elvi döntést innen kérjen.

A 6. ho. felállításánál a gyakorlati élet fogja mindama kérdéseket felvetni és tisztázni, amely kérdések a következő ho-ok felállításánál már eleve központi rendelet formájában láthatnak napvilágot.

III. Az 1—5. és 7. ho-ok felállítása

17. Előreláthatólag a 6. ho-nál előirt elvek szerint fog történni. A ho-ok felállítási sorrendjét az fogja eldönteni, hogy a Szovjet Főparancsnokság további hadifoglyokat milyen mennyiségben és hol bocsát rendelkezésre.

18. Az 1—5. és 7. ho-ok hadosztály, csapattest és osztály pság-ainak, valamint pótkereteinek fokozatos felállításával a törekvés oda fog irányulni, hogy az eztán rendelkezésre bocsátandó hadifoglyokat, avagy toborzás és sorozás útján nyert emberanyagot a már működő pótkereteken keresztül lehessen kivonuló alakulathoz beosztani.

IV. Hadifoglyok szabadsága

19. Fent vázolt hds. szervezési rendszerénél kényszerű szükségből a területi kiegészítés rendszerétől a volt hadifoglyokat illetően átmenetileg el kellett térnünk. A toborzás és sorozás útján nyert emberanyagot azonban szándékszom területi kiegészítés alapján felhasználni. Szándékom továbbá háború után a jelenleg területen kívüli kiegészítéssel beosztott volt hadifoglyokat is sorozatos állomány áthelyezésekkel lakóhelyük szerint illetékes pótkeretek állományába áthelyezni.

20. A hadifogságból visszatérő hadifoglyok természetes kívánsága oda fog irányulni, hogy mielőbb kisebb szabadságra otthonukba távozhassanak és ott család-

juk sorsáról tájékozódhassanak. A hadifoglyoknak ez az emberileg érthető kívánása éppen a területen kívüli kiegészítés és a leküzdhetetlen közlekedési nehézségek, valamint az alakulatok felállításának sürgőssége miatt, gyakran nem lesz teljesíthető. Ilyen esetekre tervem a tábori postaszolgálat életrehívásával volt hadifoglyok és hozzátartozóik közötti egyszeri írásbeli érintkezést lehetővé tenni még ama területekre is, ahol a polgári posta még nem működik. Ennek részleteire külön intézkedem.

21. Minden olyan esetben, ahol a volt hadifoglyok lakóhelye új alakulatának béke elhelyezésétől 50 km-nél nagyobb távolságra nincs, a hadifoglyok számára 3 nap (utazási napokkal együtt 7 nap) szabadság engedélyezhető, de egyszerre legfeljebb az alakulat rendszeresített létszámának 20⁰/₀a.

Ahol már menetrendszerű vasúti közlekedés is lehetséges, ott utazási napokkal együtt 7 napi szabadság 50 km-nél nagyobb távolságokra is engedélyezhető.

22. A hadifogly táborkból átvett hivatásos és tartalékos tiszthelyettesek és tisztetek már hadifogly táborban első futólagos igazoláson esnek át. Ezenkívül külön kiadandó részletintézkedésem szerint minden hivatásos és tartalékos tiszthelyettesnél és tisztésnél igazoló eljárás tárgyát képezi az illetők 1944. október hó 15. utáni viselkedése.

Elv: a) A Magyarország Kormányzója elleni fegyveres lázadás értelmi vezetői és szerzői hadbírótság elé kerülnek.

b) A lázadók által kormányzó hűség miatt eljárás alá vontak, továbbá a lázadókkal szemben aktív tevékenységet kifejtettek, az új hds. soraiba, feltétlenül igazolt minőségben kerülnek át.

c) Míg az a feltehetőleg nagy zöm, aki sem lázadásban aktívan részt nem vett, de az ellen különösebbképpen nem is tevékenykedett, mint „feltételesen igazolt” az új Magyarország demokratikus hadseregében a németellenes háborúban szerzendő új érdemeikkel szerezheti meg utólag a feltétlen igazoltságot.

23. A honvédség tervezett demokratikus átalakítása és az előrelátható rendkívüli tiszthiányra tekintettel, rátermettség esetén szakasz pk-oknak fiatal tiszthelyetteseket, század pk-oknak idős tiszthelyetteseket, vagy fiatal tiszteket, míg zlj-pk-oknak hivatásos századosokat, e. pk-oknak hivatásos őrnagyokat, vagy alvezéreket kell beosztani. E nagyvonalú rendfokozati elrendezésen túl fő szempont azonban nem a rang, hanem a rátermettség.

24. A toborzás folytán önként jelentkezettek kivonuló alakulatba beosztására vagy szükség esetén az országos sorozás elrendelésére külön fogok intézkedni.

Addig is a toborzottakból a kieg. és ker. pság-ok elsősorban a 208 089/Eln. I.—1945. számú rendeletben felállítani elrendelt honvéd kör. *alakulatokat* alakítsák meg, míg másodsorban a ker. pság-ok intézkedése szerint, belőlük a ho. kiképző táborok kerüljenek felállításra. Erre a toborzási eredmény birtokában külön intézkedem.

Vörös János s. k.
vezérezredes

HL. HM. Elnökség ir. 1945. — 20 112. sz. Közölte Mucs Sándor: A Magyar Néphadsereg megszervezése (1944. december 21—1945. május 8.) Budapest, Akadémiai Kiadó, 1960. 73—77. o.

8.

RÉVAI JÓZSEF CIKKE A TOBORZÁSI FELHÍVÁSRÓL

1945. február 8.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány nevében dálnoki Miklós Béla miniszterelnök és vitéz Vörös János honvédelmi miniszter kiáltványt bocsátott közre. Ezzel a felhívással megkezdődik az új nemzeti haderők felállítása.

Új, demokratikus haderők felállítására a fegyverszüneti szerződés kötelez bennünket. Nyolc hadosztállyal 140 000 katonával kell részt vennünk a fasiszta Németország elleni háborúban.

A fegyverszüneti szerződésben vállalt kötelezettségeinket becsülettel teljesítenünk kell. De az új nemzeti haderők felállítására vállalt kötelezettség valójában nem kötelezettség, hanem jog, amellyel nem élni, önmagunkkal szemben elkövetett bűn lenne. Hogy a fegyverszüneti szerződés módot, lehetőséget és jogot ad Magyarországnak arra, hogy egy veszített háború után felállítsa új nemzeti haderejét, napnál világosabban bizonyítja, hogy a Szovjetunió nem porbasújtani akar bennünket, hanem segíteni akar nemzeti újjászületésünkben. A fegyverszüneti szerződés íme, nem feltétel nélküli fegyverletételt jelentett, hanem ellenkezőleg: fegyvert ad a magyarságnak, hogy megvívhasa igazságos nemzeti háborúját. A fegyverszüneti szerződés módot ad a nemzetnek arra, hogy megvalósítsa azt, amiről Zrínyi Miklós álmodott, amit Rákóczi és Kossuth csak ideig-óráig tudott megteremteni, az önálló magyar nemzeti hadsereget. Horthy Miklós hadserege csak nevében volt önálló nemzeti hadsereg, szellemében nem. Önálló nemzeti hadsereg az a 140 000 honvéd lesz, az a 8 hadosztály, melyet a magyarság ősi ellensége, hazánk megnyomorítója, az imperialista Németország ellen harcba fogunk küldeni.

Reméljük, hisszük, hogy nemsokára! Ha nem sietünk, elkéshetünk. A Vörös Hadsereg 50 km-re áll a német fővárostól. Zsukov, Rokoszozsikj és Konyev tábornagok hadainak csapásai alatt, Hitler-Németország összeomlása hamarabb bekövetkezik, mint gondoljuk. Megtörténhetik, hogy a magyar szabadság kivívását magyar vér hullása nem fogja megpecsételni. Megtörténhetik még az is, hogy a magyar függetlenség kivívásához magyar honvédek nem járulnak hozzá.

Ha ez bekövetkezik, tetéződik az a szégyen, amit 3 és fél esztendő német zsoldos szolgálat jelentett. Nem szabad bekövetkeznie! Hogy ne következék be, sietnünk kell, meg kell feszíteni minden erőnket!

Tudjuk, hogy ez nem könnyű. Három és fél éves háború, roppant vérvesztés, szörnyű háborús pusztítás után új hadsereget kiállítani: nem könnyű feladat. De meg kell oldanunk ezt a feladatot, ha törük, ha szakad.

Nem csak azért, hogy — legalább részben — lemossuk magunkról a gyalázatot, amit ránk kent ez a három és fél esztendő. A Hitler-Németország elleni háborúban való részvételünknek nem csak erkölcsi, hanem anyagi jelentősége van. Magyarországnak annyi súlya lesz a békeértekezleten, amennyi hadosztállyal kiveszi részét a szabad nemzetek háborújából, most, az utolsó pillanatban is. Jóakaratra, segítségre, olyan mértékben számíthatunk, amilyen mértékben hozzájárultunk a fasiszta fenevad megsemmisítéséhez.

Ezért kell minden magyar ifjúnak, férfinak követnie az Ideiglenes Nemzeti Kormány fegyverbe hívó szavát. Lehet, hogy a 140 000 embert nem tudjuk kiállítani toborzással, hogy sor kerül sorozásra is. De létérdeke a nemzetnek, hogy a 8 hadosztály tekintélyes részét önkéntesekből állítsuk ki. Minél nagyobb számú önkéntes jelentkezik az új magyar nemzeti hadseregbe, annál inkább fogja látni ország-világ, hogy valóban szakítottunk a múlttal, hogy valóban el vagyunk szánva rá új életet kezdeni a romokon, hogy a magyar szabadság és függetlenség nem ölünkben hullott ajándék, hanem megérdemljük, mert áldozni tudunk érte.

Budapest romokban hever. De vannak férfiai, asszonyai. Van fiatalsága, amely meg tudja ragadni a fegyvert. Ragadja hát meg! Álljon bosszút Budapest megkínzóin, akiknek köszönhető, hogy rombadólt háromnegyed évszázad munkájának gyümölcse. Budapest újjáépítésére ásó kell, csákány, és kalapács, de puska és gépfegyver is.

Budapest népének fegyverbe kell állnia, hogy siettesse a romok eltakarítását, a város újjáépítését, a magyar haza felvirágzását.

Szabadság, 1945. február 8-1 sz. (vezércikk).

RÉSZLET A DEBRECENI NEMZETI BIZOTTSÁG ÜLÉSÉNEK
JEGYZŐKÖNYVÉBŐL A HONVÉDSÉGI IGAZOLÁSOK TÁRGYÁBAN

1945. február 13.

B. Szabó István honvédelmi államtitkár a katonai igazolások ügyében szólalt fel:

A magyar honvédség nem pártoké, hanem az egész nemzeté, nagyon fontos, hogy a honvédség felállításával kapcsolatban nézeteltérés, gyanú, kétely ne merülhessen fel egyetlen párt részéről sem.

A honvédelmi miniszter semmi akadályát nem látja annak, hogy az igazoló bizottságot a pártok küldötteivel kibővítsék, mert a kormány is ezt akarja, mert, amint a Nemzeti Bizottság kívánja: senkise csúszhasson be, aki népellenes tevékenységet fejtett ki. Egy pillanatig ne gondoljunk arra, hogy Béldy vagy Magas-házi beosztást kapjanak.²

Hajdú-Bihar megyei Levéltár. Debreceni Nemzeti Bizottság jegyzőkönyvei, 1945. 65. sz.

A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI SZAKSZERVEZETI BIZOTTSÁG LEVELE
A HONVÉDELMI MINISZTERHEZ, AMELYBEN A HADSEREG
FELÁLLÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS KÉRELMIKÉRT TERJESZTETTÉK ELŐ

1945. február 18.

A hódmezővásárhelyi összes szakszervezeti munkásság nevében tisztelettel hozzuk szíves tudomására, hogy mint eddig is, amikor veszélyben volt a haza, a magyar munkásság mindig kész volt áldozatot hozni ezért az országért, a most kialakult új helyzetben is készek vagyunk nagy áldozatokat hozni az új magyar hadsereg megteremtésében, mert ezt az új magyar hadsereget a magunk hadseregének akarjuk tekinteni és ennek soraiban legjobbainkkal részt kívánunk venni. Mindezek előrebocsátásával azonban ragaszkodni kívánunk ahhoz, hogy a hadsereget a most kialakult demokratikus szellemben tudja nevelni. Olyan tisztikart szíveskedjék az új magyar hadsereg élére állítani, akiknek politikai szemlélete és célja nem ellentétes a magyar nép érdekeivel és politikai céljaival.

Tisztelettel kérjük a Miniszter Urat, szíveskedjék az új magyar hadsereg főparancsnoksága mellé egy politikai és kultúrosztály felállítását elrendelni. Ennek az osztálynak a katonák szellemi és politikai nevelésének hatáskörét biztosítani. Mi, szervezett munkások, csak így látjuk biztosítottának azt, hogy az új magyar hadsereg a magyar nép hadserege lesz.

Fogadja Miniszter Úr a hódmezővásárhelyi szervezett munkásság nevében őszinte tiszteletünk kifejezését.

Öt aláírás

Boros János s. k.
elnök

Diószeghy Ferenc
szaksz. titkár
nemzetgyűlési képviselő

HL. Vörös János naplója. Közölte Mucs Sándor: A Magyar Néphadsereg megszervezése. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1960. 77—78. o.

² A honvédség tiszthelyetteseinek, tisztjeinek és tábornokainak igazoló eljárását a HM a demokratikus pártok kizárásával kezdte el. A közvélemény felháborodva vette tudomásul, hogy Debrecenben Béldy Alajos tábornok és más tábornokok is megjelentek. Félő volt, hogy ezek az emberek helyet kapnak a szerveződő új hadseregben. A Debreceni Nemzeti Bizottság ezt kifogásolta azzal, hogy pl. Béldy nagy szerepet játszott abban, hogy a magyar hadsereget a német fasizmus szolgálatába állították, és tiltakoztak az ellen is, hogy Béldy nyugdíjat kapjon. A közfelháborodás kivédése céljából szólalt fel a fenti értelemben a kiscgazdapárti B. Szabó István.

A HONVÉDELMI MINISZTER RENDELETE
AZ ÚJ MAGYAR HATÁRŐRSÉG FELÁLLÍTÁSÁRA

1945. február 23.

1. A honvédelmi határszolgálat ellátására (lásd 1939:III. tc. 14. §-a (2) bekezdésében) *honvéd határőrség* felállítását rendelem el.

2. A honvéd határőrség határszolgálatot ellátó járőreinek szakaszköteléke a „határőr”, alosztály köteléke a „határportyázó század”. Általában 1—1 határportyázó század határkörletét 1—1 vm. képezi. 50 km-nél nagyobb határkiterjedés esetén 1 vm-ben két határportyázó szd-pság. áll föl. A határ hosszúságától függ a határportyázó szd. határőrseinek száma. A határportyázó századok a területilletékes kieg. pság útján vannak a megfelelő kerületi pk-nak alárendelve.

3. A honvéd határőrség szervezetének a polgári közigazgatási szervezethez simulása (a határportyázó szd-pk. a törvényhatóság székhelyén működő kieg-pk. alárendeltségében áll) a polgári és katonai határszolgálat szoros sűrűlódásmentes együttműködését van hivatva elősegíteni.

4. Minden határportyázó szd-pk. egyben előjáró kieg-pk-ának *határszolgálati előadója* is. A ker. pság-ok törzsébe törzstiszti rendfokozatban levő „határszolgálat vezető”-t állítottam be, aki a ker. pk. határszolgálati szakelőadója.

A honvédelmi határszolgálat ellátásával kapcsolatos ügyeket a HM-on belül az Elnökség egyik osztálya intézi. Az osztályvezető egyben a „határszolgálat országos vezetője”. Rangja ezredes.

5. A határportyázó szd-ok felsorolását, alárendeltségét, határszakaszát és a határportyázó szd-pk. székhelyét az *1. sz. melléklet*, egy határőr szervezetét a *2. sz. melléklet*, míg az egyes határportyázó szd-ok törzsszervezetét és őrséinek felsorolását a *3. sz. melléklet* tartalmazza.

6. A honvéd határőrség első megalakulásához szükséges emberanyagot a határvármegyék lakosságából toborzás, szükség esetén részleges sorozással kell megalakítani. A Németország elleni háborúra toborzás útján jelentkezettek határőrszolgálatra csak átmenetileg — a kivonuló ho. megalakulásáig — oszthatók be.

7. A határszolgálat részleteit mindaddig, míg az erre vonatkozó központi intézkedések kiadásra nem kerülnek, a ker. pság-ok a jelenlegi helyzet különleges viszonyaihoz alkalmazva, saját hatáskörükben szabályozzák. A jószomszédi viszony minél hathatósabb megteremtése érdekében e célból a szomszéd államok megfelelő határszerveivel is vegyék fel az érintkezést.

8. A kieg. pság-ok alárendeltségében álló határportyázó szd-ok nem azonosak az ugyancsak a kieg. pság. alárendeltségében álló önálló őrszd-dal. Míg a határportyázó szd-ok feladata kizárólag a honvédelmi határszolgálat ellátása, az őralakulatok hivatása a kieg. pság. területén levő katonai őrfeladatok elvégzése.

9. A honvéd határőrség felszerelésére külön intézkedem. Addig is a honvéd határőrség felállítását úgy kell előkészíteni, hogy a megfelelő fegyverzet rendelkezésre bocsátása után a határőrség szolgálatát 48 órán belül megkezdhesse. Addig is a ker. pk-ok a már meglévő fegyverzeti anyaggal — az őralakulatok részbeni gyengítésével is — haladéktalanul alakítsák meg és fegyverezzék föl, az országhatáron áthaladó főútvonalak határszolgálati lezárását ellátó határőrsoket.

10. A ker. pk-ok ide 1945. március 15-ig jelentsék, hogy a március 10-i helyzet alapján kerületük határszakaszán a honvédelmi határszolgálat ellátásával kapcsolatban milyen intézkedéseket tettek és a határőrség milyen szervei kezdtek meg működésüket.

Kapják: összes ker. pk-ok, tudomásul belügyminiszter úr és a Sz. E. B.

HL. Eln. ir. 1945.—20183. sz.

12.

RENDELET A SZÁLASI-FÉLE ELŐLÉPTETÉSEK, KINEVEZÉSEK
ÉS KITÜNTETÉSEK SEMMISNEK NYILVÁNÍTÁSÁRÓL

1945. március 1.

1. Az 1944. október 15. óta eltelt időben a „Szálasi-Magyarország” különböző szervei által elrendelt katonai kinevezéseket és kitüntetések azok törvénytelen eredetére tekintettel az új honvédségben nem ismerem el. Épp így nem ismerem el a Beregfy Károly vezérezredes részéről elrendelt vezérkari festületbe való átvételeket sem.

2. A Szálasi-féle előléptetések hatálytalansága nem terjed ki ama 1944. november 1-én foganatosított főtiszti és törzstiszti előléptetésekre, amely előléptetéseket még Magyarország Kormányzója szándékozott 1944. október 15-ével foganatosítani.

Az 1944. évi november hó 1-i tábornoki kinevezések azonban szintén semmiek.

Honvédségi Közlöny. 1945. 1. sz. 9. o. 20179/Eln. II—1945 számú körrendelet.

13.

JELENTÉS A SZÖVETSÉGES ELLENŐRZŐ BIZOTTSÁGNAK ARRÓL,
HOGY MEGKEZDŐDÖTT A FEGYVEREK ÁTVÉTELE
AZ ÚJ HADSEREG RÉSZÉRE

1945. március 12.

A szovjet arcvonalparancsnokság átadó bizottsága által az 1. és 6. hadosztály felszerelése céljából Budapesten és Aszódon átadásra kerülő fegyverzet és tüzérségi anyag átvételére³ alakított bizottságok tagjainak neveit az alábbiakban tudatom:

Szondy Márton szds. szül. 1888. Bagó Mária;
Baky József fhdgy. szül. 1915. Vass Karolin;
Körmendy József tü. mű. zls. szül. 1918. Szabó Erzsébet;
Görgényi Dániel őrgy. szül. 1898. Sztupján Matild;
Menyhárt József zls. szül. 1918. Varga Livia;
Kókay Géza zls. szül. 1919. Tombác Mária;
Kovács Sándor fhdgy. szül. 1909. Csósz Erzsébet.

Az átvételi személyzet ezenkívül 6—6 fő legénységi állományú műmesterből, illetve fegyvermesterből áll.

Nevezetteket a HM részéről a fegyverzet átvételére jogosító igazolvánnyal elláttam.

HL. HM. km. ír. 1945.—2550. sz.

Soóvári alez. s. k.

14.

AZ ÚJ MAGYAR HADSEREG ELSŐ KIKÉPZÉSI UTASÍTÁSA

1945. március 17.

I. általában

A németek ellen bevetendő hadosztályok kiképzésére az irányelveket következőkben adom meg:

Új magyar néphadsereg kiképzett katonaviselt emberekből fog állni. Ezért

³ Az átvett fegyvereket március 17-én kezdték átadni a csapatoknál a katonáknak.

inkább csak átképzésről lesz szó. A még ki nem képzett toborzott legénységet külön csoportosítva kell kiképezni. A katonaviselt toborzott legénységet a ho-kon belül kell kiképezni. A kiképzést tisztán gyakorlati alapon, csupán a háború követelte célszerűségi szempontok figyelembevételével kell végrehajtani.

A zártrendű kiképzést a legkisebb mérvre kell korlátozni, csak a csapat gyülekeztetéséhez és mozgatásához, valamint a fegyelmezett, katonás fellépéshez szükséges mérvben kell folytatni. Minden tetszhetőséget célzó külsőséget ki kell hagyni. Esetleges díszelgésekhez szükséges begyakorlást csak közvetlenül a díszelgés előtt, a legszükségesebb mérvben kell végrehajtani.

Hadrafoghatóságot hat hét alatt kell elérni. Amennyiben a kiképzéshez több idő fog rendelkezésre állni, úgy a rendelkezésre álló időt, különösen a fegyverekkel való kiképzésre, valamint gyakorlatok megtartására kell felhasználni.

A rendes kiképzési időt — a délelőtti értékesebb idő kihasználása érdekében — úgy szabályozom, hogy a délelőtti foglalkozás 8 h-tól (7 h-tól) 12 h-ig, a délutáni foglalkozás 3 h-tól 5 h-ig tart. A napirendet ennek megfelelően kell szabályozni. Természetes, hogy a csapatparancsnokok a kiképzési időt, az időjárást és kiképzési szempontokat figyelembe véve, esetenként ettől eltérően szabályozhatják.

Kiképzést a terepen (kell lefolytatni — G. T. és K. A.) és csak kimondottan rossz időjárás esetén szabad tantermi foglalkozást tartani. Súly a gyakorlatiaságon legyen, az elméletet a legszűkebb korlátok közé kell szorítani.

Az éjjeli kiképzésre különös súlyt kell helyezni, annál is inkább, mert a németek részéről a sötétség fokozottabb kihasználásával kell számolni.

A harcos fegyelem minden körülmények közötti megőrzésére különös gondot kell fordítani.

A kiképzést addig is, amíg a ho-k fegyverzettel és felszereléssel ellátva nem lesznek, egyrészt a lehetőségek határán belül, fegyver, illetve felszerelés nélkül kell végrehajtani és másrészt pedig a kiképzőkereteket meg kell alakítani s azokkal az átveendő anyagot beható előkészítő oktatás tárgyává kell tenni. Célszerű szemléltető bemutató gyakorlatokkal az átveendő anyagot, valamint a kik. módszerét bemutatni.

Az erkölcsi nevelés súlya azon legyen, hogy az emberek megértsék, hogy az új magyar hadsereg a németek elleni harcban való magatartásától függ az ország, illetve a magyar nép boldogulása.

HL. HM. Eln. ir. 1945.—20278.

Közölte *Mucs Sándor*: A Magyar Néphadsereg megszervezése. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1960. 78—79. o.

15.

A MAGYAR HONVÉDELMI MINISZTER KÉRI AZ 1. ÉS 6. HADÓSZTÁLY ÚTBAINDÍTÁSÁT A HADMŰVELETI TERÜLETRE

1945. március 24.

1. A nyugati hadszínterek és a dunántúli harctéri események mérlegelése alapján tisztelettel kérem a Szövetséges Ellenőrző Bizottságot, hogy a felállítás alatt álló ho-ok — amennyiben egyes anyagi hiányok teljes feltöltése előreláthatólag hosszabb időt is venne igénybe — harckészségük szükségszerű elérésével is haladéktalanul a hdm. területre szállíttassanak, mert megítélésem szerint az ütőképesség teljes eléréséhez hiányzó anyagokat az arcvonal pság-ok a ho-oknak a hadm. területre való beérkezése után rövidebb időn belül fogják pótolni.

2. A 6. és 1. ho. után sorrendben a 7., majd az 5. ho-okat tervezem felállítani. A felállítási munkák folyamatos biztosítása céljából tisztelettel kérem a Szö-

vetséges Ellenőrző Bizottságot, hogy újabb magyar hadifogolycsoportokat bocsásson a honvédség rendelkezésére.

A toborzásra önként jelentkezők zömét az első lépcsőben felállítani tervezett 6., 1., 7., és 5. ho-okban, — míg a sorozott legénység zömét a második lépcsőben felállítani tervezett következő négy ho-ban szándékozom felhasználni.

Megküldöm: Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak.

Vörös János s. k.

HL. HM. Eln. ir. 1945.—20.659. sz.

16.

SZABÓ ISTVÁN HONVÉD CIKKE:
A FÖLDREFORM ÉS A MAGYAR HONVÉD

1945. március.

Nagy napra ébredt fel a magyar nép március 18-án. Az újságok hasábjain mindenki olvashatta, hogy megszületett a földreform-rendelet. Fölszabadult az évszázadok óta jobbágyorsban szenvedő magyar parasztság. A 48-as eszmék közel százéves kicsúfolásának, sárba tiprásának voltak kitéve, de ma végre mégis üdvözölhetjük a győzelmet. Kossuth, Petőfi, Táncsics, a 48-as szabadságharc élharcosai nem hiába vetették el a magot! Az általuk elvetett mag kikelt és a föld a paraszté lett. Nemzetünk ezeréves fennállása óta igen sokat szenvedett. Vezetőink már többször a pusztulás szélére vitték az országunkat. De a nép élnivágása és akarata, mindig talpra állította lerombolt, kifosztott országát. Ma a hitleri náció és a magyar csatlósai tették úgy tönkre országunkat és kergették a halálba nemzetünk legderékabb fiait, hogy a pusztítás még a mohácsi vészt is túlszárnyalta. Hála a Vörös Hadseregnek, hogy a fasiszta banditáktól hazánk nagy részét már megtisztította. E dicső hadsereg áldozata és segítségével nélkül, talán sohasem tudtuk volna lerázni nyakunkról a fasiszta hordák szennyes igáját.

És most, amikor még a háború folyik, az ellenség az ország határon kívül és belül is lélegzik, bár a hurok már a nyakán van, éppen most vagyunk tanúi annak, hogy értünk folyik a demokratikus kormányzat nagy munkája. Míg a magyar demokratikus hadsereg ütemesen készül a harcra, a nagy leszámolásra, az országunkat romba döntő nácik ellen, addig a nép irányítói gondoskodnak arról, hogy legyen célja a magyar nép fegyveres harcának.

A feudalizmus béklyóiban sínylő jobbágyainkat a földreform törvény felszabadítja és a földet, melyért annyit szenvedett, harcolt és amelyet annyi vér, veríték áztatott, azt a megmunkáló, a nincstelen tulajdonába adja. Most már van miért harcolni! A mienk a föld, a kenyér és a szabadság!

A földreform-rendelet gondoskodik a harcoló honvédekről is. Sőt, elsősorban azokat juttatja a földhöz, akik a fasiszta ellen harcoltak és ma is készek harcolni.

Bajtársaim! A föld népe felszabadult és dolgozik, hogy az országnak, de elsősorban a harcoló katonáknak meg legyen a mindennapi kenyere. Mi pedig be fogjuk bizonyítani, hogy a reánk váró feladatnak eleget fogunk tenni! Harcolunk a nemzet teljes szabadságáért, a függetlenségünk megvédéseért és a demokráciáért.

Új harc. (Az 1. őrzászlóalj belső használatra szánt sajtója. Stencilezve). Dátum nélkül. Az eredeti *dr. Kun Ferenc* docens — a zászlóalj egykori katonája — birtokában van.

17.

MAGYARORSZÁG IDEIGLENES KORMÁNYA MINISZTERELNÖKÉNEK
A SZOVJETUNIÓ NÉPBIZTOSOK TANÁCSA ELNÖKÉHEZ,
I. V. SZTÁLINHOZ INTÉZETT TÁVIRATÁBÓL

1945. április 6.

Az április 4-i napiparancsból a magyar nép örömmel értesült arról, hogy a Vörös Hadsereg teljes egészében felszabadította Magyarország területét. Az a véráldozat, amelyet a Szovjetföld fiai hoztak azért, hogy a német fasiszta hordákat országunk területéről kiűzzék, örök hálára kötelez bennünket. Engedje meg, Tábournagy úr, hogy az egész magyar nép és az Ideiglenes Magyar Nemzeti Kormány nevében ennek a hálánknak kifejezést adjunk és kérjük Önt, tegye lehetővé, hogy ha már hazánk felszabadításából nem vehettük ki részünket, legalább a hitleri fenevad végső ledöntésénél jelen lehessenek még az új magyar demokratikus hadsereg csapatai...

Dálnoki Miklós Béla,
az Ideiglenes Nemzeti Kormány
miniszterelnöke

Néplap, 1945. április 6. *Közölve:* Magyar—szovjet kapcsolatok... 56. o.

18.

A VÖRÖS HADSEREG VEZÉRKARI FŐNÖKÉNEK TÁVIRATA
K. J. VOROSILOVHOZ, A SZOVJETUNIÓ MARSALLJÁHOZ,
A MAGYARORSZÁGI SZEB ELNÖKÉHEZ
ÉS F. I. TOLBUHINHOZ, A SZOVJETUNIÓ MARSALLJÁHOZ,
A 3. UKRÁN FRONT PARANCSNOKÁHOZ

1945. április 7.

A Legfelsőbb Főparancsnok engedélyezte, hogy a felállított 1. és 6. magyar gyalogos hadosztályt felkészültségük fokának megfelelően átadják a 3. Ukrán Front állományába.

Antonov

Magyar—szovjet kapcsolatok... 57. o.

19.

RENDELET A DEMOKRATIKUS MAGYARORSZÁG ÉRDEKÉBEN
A HONVÉDSÉGEN BELÜL KIFEJTETT TEVÉKENYSÉG
JUTALMAZÁSÁRÓL

1945. április 26.

A demokratikus Magyarország érdekében a honvédségen belül kifejtett tevékenység előléptetéssel való jutalmazására vonatkozó javaslatomat az ideiglenes nemzeti kormány jóváhagyta. E tárgyban az alábbiakat rendelem:

Jutalmazni kell a magyar nép azon fiait, akik

1.

- a) e háborúban a fasiszták ellen partizánként *harcoltak*;
- b) a Kormányzó Úr parancsának engedelmeskedve 1944. október 15-én, illetve azt követően 1944. évi december hó 31-ig az arcvonalon önként átjöttek és az

új honvédségbe az első kínálkozó alkalmat kihasználva, azonnal önként jelentkeztek, és azóta szolgálatot teljesítenek;

c) az ellenállási mozgalomban mint vezetők tevékenyen részt vettek, avagy — ha nem is voltak vezetők — súlyos személyi hátrányt (elfogatás, megveretés, elbűjdosolás) szenvedtek;

2.

akik 1945. évi január hó 18-a (a budapesti hidak felrobbantásának napja) előtt fogságba estek vagy állomáshelyükön visszamaradtak és a fasiszták ellen harcoltak (nem jöhetnek itt tekintetbe azok, akik Pest kiürítésekor Budára átmentek avagy, akik a hadműveletek során a polgári lakossággal szemben bárhol kegyetlenkedtek).

3.

a) a partizánok közül azokat, akik egy ízben sem voltak bevetve,
b) 1944. október 15-e után, mint tényleges szolgálatot teljesítő honvédegyének (polgári alkalmazottak) az akkori (tehát az 1944. október 15-i) állomáshelyükön kiürítési parancs ellenére visszamaradtak és az új honvédségbe valamely honvéd parancsnokságnál azonnal személyesen önként jelentkeztek és az új honvédség megszervezésében közreműködtek (akár a honvédelmi minisztériumban, akár a honvédség valamely kerületi parancsnokánál).

Március 1-e után felf szabadult területen visszamaradt jelentkezők ezen jutalmazásban nem részesülhetnek.

4.

A magatartás jutalmazása:⁴

Az 1/a, 1/b és 1/c pontok szerinti esetben:

Tiszteknél, thts-eknél, ts-eknél 3 év rangelönzés a magasabb rendfokozatba való előléptetés mellett még az esetben is, ha a 3 év rangelönzéssel előléptetésre sorra nem kerülnének.

A 2. pont esetében:

Tiszteknél, thts-eknél, ts-eknél 2 év rangelönzés. Egyéni elbírálás alapján esetleg előléptetés.

A 3/a és 3/b pontok szerinti esetben:

Tiszteknél, thts-eknél, ts-eknél 1 év rangelönzés. Egyéni elbírálás alapján esetleg előléptetés.

A törzstisztek előléptetésének az 1—3. pontokban felsorolt esetekben is külön elbírálás alapján kell történni.

Az új honvédség felállításánál és szervezeténél különös érdemeket szerzett honvéd egyéneket előnybe lehet részesíteni.

Jutalmazásban természetesen csak az részesíthető, akinek 1939. szeptember hó 1-e óta tanúsított magatartását az illetékes igazoló bizottság igazolta.⁵

Honvédségi Közlöny, 1945. 5. sz. 42—43. o. 23305/Eln. II—1945. sz. körrendelet.

20.

AZ 1. HONVÉD GYALOGHADOSZTÁLY PARANCSNOKA ÁLTAL A NEVELŐTISZTI INTÉZMÉNY SZÁMÁRA KIADOTT HATÁROZVÁNY

1945. április 28.

Tárgy: Honvéd nevelőtiszti intézmény szükségessége és feladata.

A magyar élet haladó, tehát egyedül igazságos népi (demokratikus) átalakítása feltétlenül szükségessé teszi az új magyar hadsereg népi nevelését. Ezért szükséges a honvéd nevelőtiszti intézmény felállítása.

⁴ A jutalmazások elbírálására András Sándor vezérőrnagy elnökle mellett 6 tagú bizottságot hoztak létre, melyre a vonatkozó rendelet — 24374/Eln.—1945. Honvédségi Közlöny. — 1945. 6. sz. 47. o. — 1945. május hó 11-én jelent meg

⁵ A rendelet utolsó 5. pontja a Végrehajtási utasítás-t tartalmazza.

Az intézmény feladata

1. A honvédség következetesen népi öntudatának kialakítása (nevelői feladat).

A) A harcok cél elérése.

- a) A fegyelem megszilárdítása,
- b) kiképzés fokozása,
- c) az öntudat fokozása, a demokratikus magyar jövő iránt.
- d) a demokratikus öntudat kialakítása, belpolitikánk fejlődésével kapcsolatban,
- e) a munka értékelése.

B) Kulturális munka.

2. A honvédségnek a harctéri helyzetről s az ország népi átalakulásának fejlődéséről való tájékoztatása (tájékoztató feladat).

3. A honvédség szociális ügyeinek intézésébe kezdeményező és ellenőrző befolyás (szociális feladat).

4. A honvédségben felbukkanó fasiszta reakciós jelenségek megfigyelése és felszámolása, szoros együttműködésben az elhárító szolgálattal (megfigyelő feladat).

Munkamódszer

A nevelő részére a kiképzési időből naponta egy órát kell biztosítani. Ezt a napi egy órát alkalomszerűen fel lehet osztani a nap különböző szakaszaira és kívánatos, hogy a foglalkozás megszakításaiban a nevelő egy-egy negyedórát, vagy a céljának megfelelő időt töltsön a nevelői munka elvégzésével.

Mindez nem történhetik öletszerűen, hanem az időbeosztást a nevelő kívánságára, a heti kiképzési tervben le kell rögzíteni. Különös gondot fordítson a nevelő mindazon káros jelenségekre, melyek a gondozására bízott alakulat beléletében megnyilvánulnak. A külvilág és a belpolitikai élet híreit megelőzően kell az alakulat belső életével foglalkozni, az említett káros megnyilvánulásokat gondosan szóvá tenni és ha a nevelés megfelelő eszközének látszik, erőteljesen kipellen-gérezni.

E téren különös gonddal kell ügyelni a legénység esetleges fegyelméletlen- ségeire vagy szolgálati mulasztásaira.

A nevelő munka e részében kívánatos és alkalmazandó munkamódszer másik része a foglalkozáson kívüli idő minden lehetőségének megragadása a honvédek- kel való egyéni vagy csoportos beszélgetésre, a fentebbi kérdésekkel kapcsolat- ban. Az eddigiekből is kitűnik, hogy a nevelői munka e módszerénél a közvet- len kiinduló pontú és közvetlen hangú nevelésen van a hangsúly.

Ennek eszközei:

1. Rövid előadások tartása s azokkal kapcsolatos megbeszélések.
2. Részletekbe menő és egyénekhez szabott közvetlen beszélgetések.
3. Faliújság szerkesztése.
4. Újság-, könyvterjesztés, demokratikus irányú plakátok, rajzok falra való erősítése.

Szükséges e munkához könyvtárak (vándorkönyvtárak), katonaothonok (ol- vasókörök) felszerelése és beállítása a körülményekhez képest.

További munkamódszer: szavalókórusok, énekkarok, színjátszó csoportok stb. szervezése, kultúrünnepélyek rendezése stb.

A nevelőtiszt feladata a harci helyzetben

Mindig annál az egységnél tartózkodik (arcvonal mögötti tiszt), amelynek legsúlyosabb feladata van, szemmel tartja, lelkesíti a harcolókat, rendíthetetlen személyes bátorságával példát ad és ezzel megelőzi, illetve elosztja a pánikot:

megfigyeli az egyes esetekben a kitüntetésre érdemeseket. Válságos helyzetben a nevelőtiszt nemcsak hogy felhasználható harci feladatok elvégzésére, a parancsnoksággal való megbízásra, hanem a nevelőtiszt hivatásbeli kötelessége az ilyen helyzetben az öntevékeny élre állás. Harcszünetben vagy harc után a parancsnok mellett elsősorban a nevelőtiszt feladata a fáradtság és tompultság eloszlátása, az egység felrázása (dicséret, illetőleg hibák megbeszélése), a nevelőtiszt feladata továbbá a tábori lelkészekkel karöltve a sebesültek lelki és testi gondozásával való törődés, az elesetteknek való tiszteletadás, a szabadságharcos hősök kultuszának kiépítése.

Tájékoztató feladat

Itt szükséges megállapítani, hogy az új honvédség néphadsereg, tehát a jogait biztosító, haladó szabad emberi életet megteremtő egész dolgozó magyar nép szabadságharcos fegyveres ereje, éppen ezért népi nevelésében az egész dolgozó magyar nép közös érdekeinek kell érvényesülnie, tehát a honvéd nevelőtiszti intézmény munkája nem pártpolitizálás. Ezzel nevelési oldalról is biztosított az új magyar néphadsereg egysége.

A ho. nevelőtisztek munkája

A ho-pk. nevelésügyi előadója, vagy a ho. nev. ti. intézmény pk-ja a HM. kulturális oktató osztályától kapott utasításoknak, munkaterveknek megfelelően irányítja a ho. nev. ti-i intézmény összes személyi, anyagi és szellemi ügyeit, a ho. oktató osztálya propaganda szakasza, valamint a nev. ti-ek és nevelő munkáját.

A nev. ti-ek rangviszonya, munkája, hatásköre a csapatnál

Rangjuk főtishti, amennyiben nem az, gyorsított előléptetésben részesítendők. A munkájuk a fentebb vázoltak alapján teljesítendők. A nevelőtisztek nevelői beosztásukon kívül más beosztást nem tölthetnek be, s munkájuk sikeres elvégzése miatt szolgálatot nem adnak, kivéve, amikor a honvédség élete a részének is alapos megismerése végett önként vállalják a szolgálatadást.

A nev. ti-ek csoportján belül a nevelői munka oroszlánrésze a zlj. (osztály) nev. ti-ekre hárul. A szd. nevelőkön át ők vezetik közvetlenül, egyben végzik is e honvédség nevelését.

Hatáskörük: az ezred (zlj., osztály) keretében folyó nevelői munka irányítása és ellenőrzése, a beosztott nev. ti-ek, illetve nevelők ellenőrzése, meg nem felelésük esetén leváltásukra szolgálati úton való javaslatétel a ho. nev. ti-eknek. További feladatkörük a nev. ti-ek, nevelők minősítése az ezreden (zlj., oszt-on) belül, nevelői úton a honvédség bármely tagja ellen (rendfokra való tekintet nélkül) felmerült panasz vagy feljelentés ügyében azonnali eljárás megindítása szolgálati úton (a csapatparancsnok és az előljáró nev. ti. útján).

A nevelők rangviszonya, munkája és hatásköre

Rangjuk tiszthelyettes, amennyiben nem az, gyorsított előléptetésben részesítendők. Munkájuk fentebb említett. Nevelői beosztáson kívül más beosztást nem tölthetnek be, szolgálatot nem adnak, kivéve, mikor a honvédség élete e részének is alapos megismerése végett önként vállalják a szolgálatadást.

A megbízott szakasz- és rajnevelőknek is a szakaszon és a rajon belül olyan beosztást kell nyerniök, hogy módjuk legyen nevelői feladatuk elvégzésére.

Hatáskörük: a századok nevelésének a zlj. nev. ti-től kapott utasításoknak megfelelően való irányítása a szociális és megfigyelő feladattal kapcsolatosan felmerült ügyekben azonnali intézkedés a szd. pk. (oszt., illetőleg ü. pk. stb.), illetve a zlj. pk. és a zlj. nev. ti. útján.

A nev. ti-ek és nevelők szolgálati viszonyai

Alárendeltek közvetlenül azon egység parancsnokának, ahová nevelői munkára beosztást nyertek. Hozzá érkezett panaszokat és esetleges feljelentéseket csapat-egységük pk-ának is, és az előjáró nev. ti-nek is benyújtják. Amennyiben a panasz nagy s a feljelentés rövid úton elintézését nem nyerne, erről azonnal értesíti az előjáró nev. ti-et, aki az illető csapatparancsnok előjáró parancsnoka útján jár el, egyben nev. ti-i vonalon azonnal tovább jelenti.

A nev. ti-ek és nevelők általános fegyelmi szempontból a csapat pk-uk alá vannak rendelve, nevelői munkájukkal kapcsolatban, azonban a csapat pk. csak tanácsokat adhat, de abba közvetlenül bele nem avatkozhat, parancsokat nem adhat. A nev. ti-ek és nevelők minősítését az előjáró nevelő ti. végzi a csapat pk. véleményének meghallgatásával. Ha a pk-nak a hozzá beosztott nev. ti. vagy nevelő munkája ellen kifogása van, ezt az előjáró pk-nak jelenti, egyben az előjáró nev. ti. tudomására hozza. Az előjáró nev. ti. a pk. véleményezésével együtt közvetlenül jelenti az ügyet a ho. nev. ti-nek, aki az ügyet haladéktalanul kivizsgálja s az eredményt, a ho. pk. véleményezésével és saját állásfoglalásával együtt a HM. oktató osztályának terjeszti fel döntésre. Sürgős esetekben azonban a ho. pk. azonos véleményezése alapján azonnal leváltja a vétkes nev. ti-et (nevelőt) s utóbb jelenti a HM. oktató osztályának.

A nev. ti. (nevelő) csapatának legfegyvelmezettebb katonája és parancsnokának legkészségesebb támogatója.

HL. Fotóarchívum. Az 1. honvéd gyaloghadosztály 501/1945. sz. ir.

21.

HARCTUDÓSÍTÁS A 6. HADOSZTÁLY MEGALAKÍTÁSÁRÓL ÉS TEVÉKENYSÉGÉRŐL A NÉMETEK ELLENI HÁBORÚBAN

1946. augusztus 3.

1945 kora tavaszán a németek általi elnyomás alól felszabadult magyarság a Szövetséges Ellenőrző Bizottság engedélyével fegyvert ragadott, hogy a múlt hibáit jóvátegye és biztosítsa helyét a szabadságszerető népek sorában.

Az önként jelentkező tömegek nagy lelkesedéssel jelentkeztek Debrecenben a ho. megalakulása helyén és a szovjet hadifogságban levő önként jelentkezettekkel együtt már jóval túllépték a létszámot.

A szervezés azonnal megindult, amint egy-egy csoport Debrecenbe megérkezett úgy, hogy a ho. megalakítása még februárban, fogolytáboron belül megkezdődött.

A kifosztott ország a 6. ho-t felszerelni csak igen kis mértékben tudta, ezért a felszerelés jelentős részét a Szövetséges Ellenőrző Bizottság bocsálotta a ho. rendelkezésére. Míután az újonnan alakuló magyar hadsereg a fasiszták elleni háborúra készült, a debreceni helyi lapok felhívására a polgári lakosság sietett — különösen fehérnemű és élelmiszer adományokkal — a nagy anyagi nehézségekkel küzdő hadosztály segítségére.

A felszerelési hiányosságok ellenére (szállító eszközök nagy hiánya, a lövegek, aknavetők, páncéltörő ágyúk, a szükséges optikai irányzó készülékekkel nem voltak ellátva), a ho. hadialkalmazását a ho. pság állandóan szorgalmazta a Sz. E. B-nél, azonban az elindulást szállító eszközök hiánya erősen gátolta.

Sok nehézség után végre IV. 13-án elindult az első szállítmány Németország felé, a fasiszták elleni háborúba.

Éberau (Ausztria) környékén, mint a szovjet 27. hadsereg tartaléka került alkalmazásra. Itt történt meg a ho. további anyagi feltöltése.

A még mindig fennálló súlyos anyagi hiányok miatt és a május 9-én megkötött fegyverszüneti szerződés következtében a ho. elsővonalbeli alkalmazásra nem kerülhetett, pusztán csak a hátsó területek megtisztítását végezhetette a buj-

káló, orvul támadó fasiszta elemektől. Sikerült is így nagyobb szabású fegyveres fasiszta szervezetet, az ún. „kopjások”-at felgöngyöltetni.

A fegyverszünet megkötése után a ho. mint a 2. Ukrán Front tartaléka a felzabadt dunántúli területeken közlekedési vonalak, olajvezeték és ipartelepek biztosításának feladatát kapta.

A 2. Ukrán Front kötelékéből előbb a 3. Ukrán Front kötelékébe, később a központosított szovjet hadsereg csoport pság. alárendeltségébe lépett a hadosztály.

Padusitzky vörgy. s. k.
ho. vkf.

HL. Béketárgyalások anyaga, A/III/17.

22.

EMLEKEZTETŐ AZ ÚJ MAGYAR HADSEREG SZERVEZÉSI ÉS LÉTSZÁMVÁLTOZÁSAIRÓL (1945)⁶

1. 1945. június hóban:

a) A fegyverszüneti szerződés értelmében Magyarországnak 8 sereget kellett felállítania (szándék volt később 16 sereget felállítása).

Ezekből megalakult, sorrend szerint a

6. gyaloghadosztály,

1. gyaloghadosztály,

7. gyaloghadosztály,

5. gyaloghadosztály *egyenként 10 479 fős állománnyal*. Az időközben bekövetkezett feloszlásig azonban

az 5. hadosztály: 5400,

a 7. hadosztály: 2000 fős állományt ért csak el.

b) A május hó folyamán a Vörös Hadseregtől átvett műszaki alakulatok közül

az 1. *véhid. dd.* létszáma: 5316 fő,

az 1. *hírep. dd.* létszáma: 1756 fő volt.

A részben hadifoglyokból, részben pedig a HM. által felállított 1. és 2. vasút-biztosító zlj. létszáma összesen: 1500 fő.

c) A *határőrség*: 5024 fő.

d) A *területi szervek*, azaz 7 kerületi parancsnokság, 52 kiegészítő pság, 171 bevonulási központ, 4 Vöröskeresztes hadikórház, aknakutató alakulatok létszáma összesen 309 fő.

e) A *Honvédelmi Minisztérium és közvetlen alakulatainak* (hadihajós osztály, gépkocsi javítóműhely, hadbiztosi raktár, hadimúzeum, rokkantház, budapesti helyőrségi kórház) összesen 2200 fő.

f) A *honvédség rendszeresített létszáma tehát június hó elején 46 300 fő volt* Ez azonban csak megközelítő pontosságú, mert az akkori közlekedési viszonyok mellett még pontos nyilvántartásaink nem voltak.

Az a) pontban említett 5. és 7. gyaloghadosztály még június hóban feloszlott.

2. Nagyobb létszámváltozás egészen 1945 október végéig nem történt, amikor megalakult az 1. *honvéd műszaki hadosztály*, az 1. b) pontban felsorolt véhid. dd., híradóépítő dd. és vasútbiztosító zlj-akból, avval a feladattal, hogy közreműködjék a közlekedési és híradó vonalak, elsősorban pedig a hidak helyreállításában, valamint a vasúti szerelvények biztosításában.

A műszaki hadosztály tagozódásai a parancsnokságon kívül: 1 vasútbiztosító ezred 4 zászlóaljjal, 6 vasút- és híradóépítő zlj. és 4 híradó építő zlj. volt. *Létszáma: 10 352 fő.*⁷

HL. Béketárgyalások anyaga A/IV/6. sz.

⁶ Készült a párizsi béketárgyalásra kiküldött magyar delegáció katonai bizottsága részére.

⁷ A dokumentum további része a hadsereg 1946. évi szervezési és létszámviszonyaival foglalkozik.